

LIVET KOMMER MED BOLIG

ARTIKKEL

Av: Jeanette Rundgren og Knut Arne Gravingen, KoRus - Øst

Drømmen om egen bolig kan kanskje virke fjern for de med store utfordringer i livet. Men for de som ønsker det, er «Housing First» et steg i riktig retning. Med selvvalgte møbler og farger på veggene i et hjem man selv har valgt, er sjansene store for at rusmiddelavhengige får en bedre hverdag.

FLERE BOSTEDSLØSE har kanskje aldri hatt noen rutiner for hvordan man holder orden i et hjem, og de trenger derfor veiledning og hjelp til det å mestre å bo. I eget hjem vil de fleste ta ansvar for eget liv. De har noe som er sitt, og følelsen av å bli ivaretatt i omgivelsene man er trygg på, gjør det enklere å holde orden.

Når støvsugeren støver ned

Denne treningen er én av suksessfaktorene med Housing First. Det eneste kravet er at den som bor i boligen, selv ønsker å motta hjelp. Hvordan det ser ut hjemme, gjenspeiler ofte hvordan man har det ellers i livet. Når oppvasken begynner å bre seg ut over kjøkkenbenken, og støvsugeren støver ned, kan veien til kaos være kort. Da er det godt å vite at det finnes mennesker som kan veilede og hjelpe til.

Færre krav

Tradisjonelt har det vært slik at rusmiddelavhengige har måttet gjøre seg fortjent til å få et sted å bo. En praksis på feltet er at bostedsløse rusmiddelavhengige må igjennom både behandling og bo-trening FØR de får tildelt bolig. Man skal bevise både rusfrihet og

vilje til å endre livsvaner, før man gjør seg fortjent til et sted å bo. Som oftest har det vært kommunale boliger som har vært aktuelle. En trygg og god bolig derimot, tilpasset etter den enkeltes ønske, har derfor vært en fjern drøm for mange.

Boligsosialt arbeid er viktig

I en årrekke har norske kommuner strevd med å sikre innbyggere som selv ikke klarer å skaffe egen bolig. Det vil si at midlertidige plasser på hospits eller campinghytter er det kommunene som oftest klarer å skaffe. Alle er enige om at boligsosialt arbeid er viktig, men likevel ser vi at mennesker med rus og psykiske lidelser av ulike grunner ikke har de samme forutsetningene eller mulighetene til å komme seg inn på boligmarkedet.

Når kjøp blir vanskelig

Å kjøpe seg egen leilighet kan synes umulig. For mange er også det å komme seg inn i det private leiemarkedet vanskelig. De som får muligheten til å leie, kan streve med å beholde boligen over tid.

Illustrasjonsfoto: Husbanken/Ricardofoto

Housing First samarbeider med Husbanken slik at brukere med en stabil inntekt i form av for eksempel uføretrygd kan få hjelp med å kjøpe egen bolig. Riktignok har vi færre bostedsløse i dag enn for bare få år siden. BrukerPlan-kartleggingen for 2017 viste at 74 % av de som mottar kommunale tjenester har en permanent og tilfredsstillende bosituasjon. Likevel ble 1948 personer, der 83 % har rus og samtidig psykisk problem, kartlagt som bostedsløse (BrukerPlan, 2017). Foreløpige tall fra BrukerPlan-kartleggingen i 2018 viser en svak nedgang i antall bostedsløse.

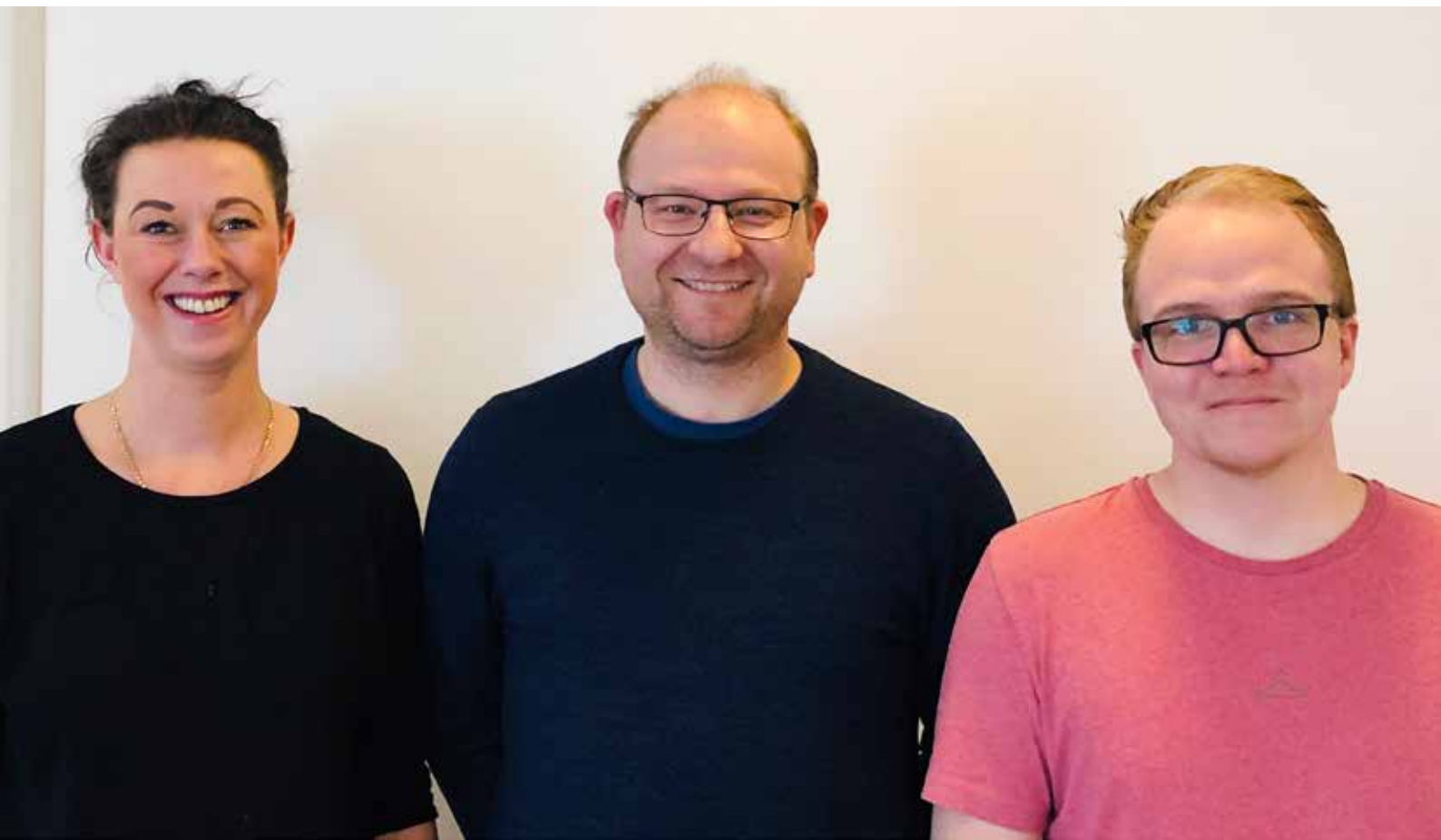
Utfordrende å samle alle på ett sted

Betydningen av å ha en trygg bolig har vært sterkt undervurdert i norsk rusbehandling. Rusmiddelavhengige har som en stigmatisert gruppe i samfun-

net ofte blitt plassert i kommunale boliger, der flere med de samme utfordringene har bodd i nærheten av hverandre. Innbrudd, tjuverier, vold, rusing samt kjøp og salg av rusmidler preger i stor grad mange av disse boligene. Da sier det seg selv at det er utfordrende og nærmest umulig å klare å kutte ut rusmidler og ha stabilitet i livet. Forskning viser at botetthet av vanskeligstilte medfører betydelige utfordringer når det gjelder sosial inkludering og integrering.

Bedret livskvalitet

Det er i dag rundt 19 norske kommuner som jobber etter Housing First-modellen. De aller fleste som har fått en permanent bolig gjennom prosjektet, har også fått en langt bedre livskvalitet på andre områder i livet. Med et eget hjem har flere klart å bli helt rusfrie,

Medarbeiderne i Housing First sier de ikke bare har utesko på, men joggesko i tillegg. Fra venstre: Lise Toverud (NAV), Terje Lindtveit (Elverum kommune og Martin Moen (psykisk helse). (Foto: Knut Arne Gravingen)

mens andre ruser seg mindre enn tidligere. Ved å først fokusere på å gi brukeren en bolig, viser det seg at brukerne i større grad evner å følge opp behandling og de tjenestene som blir tilbudt.

Housing First en foretrukket modell

Mye har blitt skrevet mye om Housing First de siste årene. En fellesnevner er at Housing First blir trukket frem som en modell vi bør jobbe for at flere kommuner tar i bruk. Utgangspunktet for Housing First er at mennesker, selv de med store utfordringer knyttet til rus og psykisk helse skal bli bedre. Målet er skadereduksjon heller enn rusfrihet.

Respekt, medfølelse og omtanke

Én av suksessfaktorene i Housing First er at det ikke blir stilt krav til rusfrihet eller vurdering av boevne før bolig blir tildelt. Modellen bygger på noen viktige prinsipper, som at det å ha en god og trygg bolig

er en menneskerett. Gjennom respekt, medfølelse og omtanke skal den enkelte selv få være med på å bestemme hva slags bolig som er ønskelig og hvor boligen skal være. Modellen er tydelig på at mennesker, uavhengig av utfordringer, skal integreres i ordinære bomiljø, og at man ikke skal samle folk med like utfordringer på samme sted. Leietakerne skal ha forutsigbarhet med skikkelige kontrakter som strekker seg over en periode på minimum tre år. Først da kan vi snakke om å ha en permanent bolig.

Elverum i gang med «Hjem først»

Elverum kommune har kjøpt noen hus til Housing First-formål. I «Hjem først», som de kaller det, får deltakerne i utgangspunktet hjelp til å leie kommunal eller privat bolig. Kommunen har kjøpt husene i samarbeid med deltakerne, og noen få boliger har blitt kjøpt av deltakerne med hjelp av startlån i Husbanken.

“

Det vi har sett, er at de deltakerne som har kjøpt eget hus definitivt har fått stabilisert sine liv.

Stabiliserer sine liv

– Det vi har sett, er at de deltakerne som har kjøpt eget hus definitivt har fått stabilisert sine liv. Vi ser dette i sammenheng med god og trygg bolig, men også på grunn av tett oppfølging inn i hjemmet, forteller Terje Lindtveit, boligsosial koordinator i Elverum kommune.

Eget hjem, mindre rus

For mange vil nok startlån være urealistisk og medføre problemer. En leid bolig med faste trekk fungerer bra. – Hos oss har alle brukerne kommet inn i en tilfredsstillende bolig. Flere av deltakere som i utgangspunktet hadde lav boevne, mye bråk og forsøpling, rapporterer nå om mindre rus, forteller Lindtveit.

Gir ikke opp!

Boevnen er forskjellig fra deltaker til deltaker. – For dem med størst utfordringer ser vi at det ikke alltid er tilfredsstillende selv med tett oppfølging. Likevel ser vi oppløftende elementer fra tid til annen. Vi gir ikke opp, forteller Lindtveit.

Også utfordringer med modellen

En utfordring for Housing First er at finansieringen fortsatt er prosjektbasert. – Uten den dedikerte oppfølgingen med tjenester og hjelp «just in time», som økonomene bruker, faller prosjektet fort sammen, sier Lindtveit.

Godt samarbeid og gode erfaringer

– Erfaringene vi har gjort oss i Elverum, er at en god bolig må etableres først. For enkelte må det også dedikert oppfølging til. Dette må skje av medarbei-

dere som tåler å gå inn i boligen til en tung rusmiddelavhengig eller et psykisk sykt menneske. Et godt samarbeid med kommunen og forståelse for at livet går litt opp og ned uten at det nødvendigvis medfører utkastelse, er også viktig, forteller Lindtveit.

FAKTA OM HOUSING FIRST:

Modellen ble utviklet i New York på begynnelsen av 1990-tallet av psykologen Sam Tsemberis og hans hjelpeorganisasjon «Pathways to Housing».

I Housing First blir ikke boevnen vurdert før bolig tilbys. Dessuten er den enkelte bostedsløses ønsker og preferanser et sentralt prinsipp.

Housing First-modellen bygger på åtte sentrale prinsipper:

- Bolig er en menneskerett
- Respekt og varme i møte med deltakerne
- Selvstendige leiligheter spredt i vanlige boligmiljø
- Skille mellom bolig og tjenester.
- Brukermedvirkning
- Forpliktelse til å yte tjenester så lenge det er nødvendig
- «Recovery»-orientering
- Skadereduksjon

(Kilde: NAPHA.no)